

Συνέντευξη στον

ΜΙΧΑΗΛ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

Το βιβλίο του τέως διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (ΚΤΚ) Πανίκου Δημητριάδη «A Diary of the Euro Crisis in Cyprus: Lessons for Bank Recovery and Resolution», που κυκλοφόρησε στην αγγλική από τον εκδοτικό οίκο Palgrave Macmillan τον Οκτώβριο, άφησε πίσω του ένα θολό απόηχο, βασισμένο σε επιλεκτικά σημεία που σχολιάστηκαν στη δημόσια σφαίρα χωρίς, ωστόσο, να φωτιστούν ικανοποιητικά τα ουσιώδη ζητήματα που προκάλεσαν την οικονομική κρίση στην Κύπρο, για όσους δεν είχαν την ευκαιρία να το διαβάσουν. Ξεκαθαρίσαμε τα κείρια σημασίας αυτά ζητήματα, σε πρόσφατη συνέντευξη με τον κ. Δημητριάδη.

—Ποια ήταν, τα αίτια της κυπριακής κρίσης και πώς π.χ. οι τράπεζες από σημαντικά κέρδη το 2010 βρέθηκαν με τεράστιες ζημιές το 2011-12;

—Τα συστατικά της κρίσης είχαν να κάνουν με την αύξηση του μεγέθους του τραπεζικού συστήματος σε σχέση με την κυπριακή οικονομία κατά τη χρονική περίοδο 2005-10. Μεταξύ τους οι δύο μεγάλες τράπεζες έφθασαν να έχουν ισολογισμό τετραπλάσιο του ΑΕΠ της Κύπρου και σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας ήταν οι δύο μεγαλύτερες στην Ε.Ε. Οι κίνδυνοι του τραπεζικού συστήματος πολλαπλασιάστηκαν σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα λόγω κακών τραπεζικών πρακτικών. Οι πιστώσεις προς τον ιδιωτικό τομέα αυξάνονταν κατά 24% τον χρόνο, δημιουργήθηκε φούσκα στα ακίνητα, ενώ η χαλαρότητα ρύθμισης και λογιστικών κανόνων επέτρεπε στις τράπεζες να δείχνουν θετική κερδοφορία, ενώ τα πραγματικά τους έσοδα συρρικνώνονταν.

—Γιατί δεν υπήρξε αυστηρότερη εταιρική διακυβέρνηση στις τράπεζες ή και αυστηρότερη ρύθμιση-εποπτεία εκ μέρους της ΚΤΚ; Πολλοί ρίχνουν το φταίξιμο σε προκάτοχους σας αλλά οι ευθύνες τελειώνουν εκεί;

—Οι απαντήσεις σε όλα αυτά τα κείρια ερωτήματα είναι μέσα στο βιβλίο. Μπορώ όμως να δώσω μια

μικρή γεύση, λέγοντας ότι η διαπλοκή μεταξύ του πολιτικού και του τραπεζικού συστήματος έπαιξε πρωταρχικό ρόλο. Οι ζημιές του 2011 αφορούσαν κυρίως την απομείωση των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου. Για το 2012 αφορούσαν αυξημένες προβλέψεις για τα ΜΕΔ, λόγω της ανεπάρκειας των προβλέψεων που είχαν γίνει στο παρελθόν.

—Πολλοί πιστεύουν ότι τα αξιόγραφα ήταν το πρώτο κούρεμα; Ποιοι κατά τη γνώμη σας φέρουν ευθύνες για το σκάνδαλο των αξιογράφων και ποια ήταν τα κίνητρά τους;

—Οι τράπεζες σίγουρα είχαν πίεση από την ΚΤΚ να αυξήσουν τα κεφάλαιά τους αλλά αυτό ουδόλως δικαιολογεί προσπάθειες διοχέτευσης πολύπλοκων επενδυτικών προϊόντων σε μικρο-επενδυτές που ενδεχομένως δεν είχαν την ικανότητα να εκτιμήσουν τους τραπεζικούς κινδύνους. Οι κάτοχοι αξιογράφων που μπορούν να αποδείξουν ότι παραπλανήθηκαν έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν στα δικαστήρια. Ως διοικητής της ΚΤΚ έδωσα οδηγίες να διεξαχθεί έρευνα η οποία επιβεβαίωσε ότι οι τράπεζες παραπλάνησαν σε πολλές περιπτώσεις τους επενδυτές που σε πολλές περιπτώσεις αποδείχθηκε ότι ήταν οι ίδιοι οι καταθέτες τους και χρησιμοποιούσαν επιθετικές πολιτικές πώλησης αξιογράφων. Προς τούτο η ΚΤΚ επέβαλε και ανάλογο πρόστιμο, το οποίο όμως ήταν συμβολικό, γιατί οι μέτοχοι που είχαν την ευθύνη είχαν εν τω μεταξύ απομειωθεί.

—Έγινε ντόρος για την παροχή έκτακτης ρευστότητας στη Λαϊκή και ότι είχατε ενεργήσει λανθασμένα. Πώς προέκυψε η ανάγκη αυτή και ποιες ήταν υπό τις περιστάσεις οι εναλλακτικές που υπήρχαν;

—Σίγουρα έγινε πολύς ντόρος για το θέμα αυτό και αυτό ήταν παντελώς αδικαιολόγητο γιατί έγινε για να ικανοποιήσει πολιτικές σκοπιμότητες και έβλαψε την κυπριακή οικονομία γιατί δημιούργησε επιπρόσθετη αβεβαιότητα και επιμήκυνε την επιστροφή της εμπιστοσύνης των καταθετών. Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με την Κύπρο, η έκτακτη ρευστότητα παρουσιάστηκε από τα ΜΜΕ με θε-

Η φράση, «κρατήσαμε τη Λαϊκή στον αναπνευστήρα» ήταν επινόηση του κ. Μ. Σαρρή, ο οποίος δήλωσε πως όταν ανέλαβε τη Λαϊκή, ήταν ήδη σε πολύ κακή κατάσταση και κρατήθηκε στον αναπνευστήρα ώστε να κερδηθεί χρόνος μέχρι να προσφύγει η Κύπρος στον Μηχανισμό Στήριξης.

Η έρευνα για τα αξιόγραφα επιβεβαίωσε ότι οι τράπεζες συχνά παραπλάνησαν επενδυτές—πολλοί ήταν δε και καταθέτες τους. Οι κάτοχοι αξιογράφων που μπορούν να αποδείξουν ότι παραπλανήθηκαν έχουν δικαίωμα να προσφύγουν στα δικαστήρια.

τικό τρόπο—που έτσι και είναι γιατί είναι η έκτακτη ρευστότητα που επέτρεψε στο τραπεζικό σύστημα να συνεχίσει να λειτουργεί ομαλά παρά τη μεγάλη αβεβαιότητα. Είναι η έκτακτη ρευστότητα η οποία ουσιαστικά κράτησε τόσο την Ελλάδα όσο και την Κύπρο στην Ευρωζώνη και στην ΕΕ. Η έκτακτη ρευστότητα αποπληρώθηκε με την επιστροφή της εμπιστοσύνης προς τις τράπεζες, ακριβώς όπως είχα προβλέψει σε διάφορες συνεντεύξεις που έδωσα ως διοικητής της ΚΤΚ. Παρενθετικά υπενθυμίζω ότι κάποιος έλεγε ότι η ΤΚ θα βουλιάξει αφού «φορτώθηκε» την έκτακτη ρευστότητα της Λαϊκής, άλλοι έλεγαν ότι θα χρειαστεί 25 χρόνια να αποπληρωθεί, άλλοι ζητούσαν να μετατραπεί σε μακροπρόθεσμο δάνειο και άλλοι έλεγαν στον κόσμο ότι η έκτακτη ρευστότητα φορτώνεται στο δημόσιο χρέος. Όλα αυτά έδειχναν μια επιφανειακή αν όχι ερασιτεχνική προσέγγιση τραπεζικών θεμάτων. Προσθέτω,

επίσης, ότι η έκτακτη ρευστότητα όχι μόνο δεν κόστισε ένα σεντ στο Δημόσιο αλλά αύξησε τα έσοδα του κράτους κατά εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ, λόγω της αυξημένης κερδοφορίας της ΚΤΚ. Τα κέρδη αυτά, που συνολικά το 2012 και 2013 ανήλθαν σε 270 εκατ. ευρώ, μεταφέρθηκαν στον λογαριασμό του κράτους, παρά την αυξημένη πρόβλεψη που έκανε η ΚΤΚ το 2012 για τον κίνδυνο από την παροχή ρευστότητας που ανήλθε στα 185 εκατ. ευρώ. Πιο αναλυτικά το 2012 και 2013, η ΚΤΚ είχε εισόδημα από τόκους από την παροχή έκτακτης ρευστότητας που έφθασε τα 413,1 εκατ. ευρώ. Τα συνολικά καθαρά έσοδα της ΚΤΚ από τόκους κατά το 2012 και 2013 ανήλθαν σε 541,1 εκατ. ευρώ. Επίσης, το τραπεζικό σύστημα επωφελήθηκε από τη σταθερότητα και το χαμηλό κόστος της έκτακτης ρευστότητας. Όταν για παράδειγμα οι καταθέσεις κόστιζαν 4,0%, η έκτακτη ρευστότητα στοιχίζει γύρω στο 1,75%. Όπως εξη-

γώ στο βιβλίο, η παροχή ρευστότητας σε συστημικές τράπεζες εν μέσω κρίσης είναι εκ των ων ουκ άνευ. Αν η Κεντρική αρνηθεί να παρέχει έκτακτη ρευστότητα σε μια συστημική τράπεζα, η τράπεζα θα υποχρεωθεί να προβεί σε fire-sale, και θα κινδυνεύσει να χρεοκοπήσει με καταστροφικές συνέπειες για το υπόλοιπο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

—Θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί η εξάρτηση της Λαϊκής από την έκτακτη ρευστότητα;

—Θα μπορούσε αν είχε αποφευχθεί η ίδια η κρίση, δηλαδή αν η τράπεζα είχε μεγαλύτερα κεφάλαια για να απορροφήσει τις ζημιές και αν επίσης η εικόνα που παρουσίαζε προς τα έξω—ότι δηλαδή είχε υγιές χαρτοφυλάκιο—ήταν πειστική. Όταν ανέλαβα τον Μάιο του 2012 ήταν ήδη πολύ αργά. Η Λαϊκή ήδη είχε εξάρτηση από το Ευρωσύστημα που ξεπερνούσε τα 9 δισ. ευρώ. Το μισό περίπου ποσό ήταν η έκτακτη ρευστότητα και τα υπόλοιπα ήταν εξάρτηση από χρηματοδότηση μέσω πράξεων νομισματικής πολιτικής. Οι εκροές καταθέσεων ήταν συνεχείς γιατί δεν υπήρχε εμπιστοσύνη προς την τράπεζα, αφού απέτυχε να εξεύρει ιδιωτικά κεφάλαια αλλά και γιατί είχε δημιουργηθεί ήδη μια αρνητική εικόνα.

—Πότε άρχισε η ρευστοτική εξάρτηση της Λαϊκής από το Ευρωσύστημα;

—Από το 2010, αν όχι και νωρίτερα. Στον ισολογισμό του 2010 η Λαϊκή παρουσίασε οφειλές σε άλλες τράπεζες της τάξης των 10,5 δισ. ευρώ, ενώ οι χορηγίες ήδη ξεπερνούσαν τις καταθέσεις κατά 1,0 περίπου δισ. Άρα η ρευστοτική κατάσταση της ήταν ήδη προβληματική από το 2010. Η φθίνουσα ρευστοτική κατάσταση της ήταν ενδεικτική μιας επιθετικής τάσης χορηγήσεων. Κατά την περίοδο 2007-2008 για παράδειγμα οι χορηγήσεις της Λαϊκής σχεδόν διπλασιάστηκαν (αυξήθηκαν από 11,8 σε 23,4 δισ. ευρώ). Τέτοια μεγέθυνση των χορηγήσεων—κατά σχεδόν 12 δισ. σε δύο χρόνια—έπρεπε να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου από τότε, ακόμη και αν η οικονομία ήταν σε άνθηση. Τότε η πρόληψη θα μπορούσε να ήταν αποτελεσματική.